

ACC. NR. 622.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: Emil Eldh
Härad: Lister Adress: Mjällby pr Hörviken.
Socken: Mjällby Berättat av
Uppteckningsår: 1923 Född år i

7.1

622

Uppteckningen rör Getapeln.

Getapel är bra till mycket. Den hjälper för trolldomskonsten och litet av varje. Om man sätter en kvist av denna som selpinne, då man är ute på färdevägar ha icke trollen eller gastarna förmåga att driva sitt spel.

Lägger man en bit av getapeln eller "onde mans trä", som den ock kallades i smörtjärnan, kan icke smöret bli förhäxat, och om man lägger en bit därav i stöveln, då man skall ut och gå, blir man icke trött.

I Sydsvenska Dagbladet Snällposten
lästes för den 7 juni 1923: "Vidskepelse å Balkan!"

Hur stark vidskepelsen ännu lever
kvar på Balkanhalvön bevisas bäst av en händelse, som tilldragit
sig i april månad i byn Tupanerna ej långt från Belgrad. Där
avled i början av nämnda månad en gammal gubbe, Paya Tomitch, och
begrovs på byns kyrkogård. Inom kort började hans änka beklaga
sig över att mannens vålnad hemsökte huset. Ingenting gjordes
dock tills vidare för att besvärja vampyren, förrän även sönerna
påstodo sig ha blivit oroad av densamma. Nu samlades byrådet
med "kmet", ordföranden i spetsen och beslöt att utan dröjsmål
bränna vampyren. Den gamles söner grävde upp den döde, genombor-
rade liket med en hagtornskäpp under avsjungande av besvärjelser
och brände det därefter på bål i alla byinnevånarnas närvaro.
Askan ströddes för vinden och några förkolnade ben begrovos ånyo.
Myndigheterna ha anställt undersökningar och företagit flere
håktningar.

Bot för liktornar.

Hustru Anna Vendel, född Nilsson, Mjällby pr Hörviken, tog en dag sin son, som led av s.k. liktornar (hudåkommor) med sig till ett lik i grannskapet. Under det hon strök gossens finger (högra tumme) å liket åberopade hon Guds namn. Denna behandling hjälpte, så att kort därefter var åsyftade gosse fri från sina ganska svårartade liktornar.

Bot för vårtor.

Det var en cirka 10-årig gosse i Mjällby i Listers härad, som hade många vårtor på händerna. Han fick det rådet, att han skulle knyta lika många knutar å en svart tråd, som han hade vårtor. När detta var gjort, skulle han gräva ned tråden vid en sten, där han inte mer kom att gå. Detta skedde och gossen blev botad för sina vårtor. (Händelsen är sann.)

En flicka blev botad för utslag.

Det var ett barn, som hade röda fläckar å ryggslutet. Efter att åtskilligt ha funderat på saken kommo mormodern och modern att tänka på, ett modern eldat upp gräs-rötter ute på åkern, medan hon var i grossess, därvid hon blivit rädd, då det sprakade i eldhärden (brann i rötterna). De beslöto därför att sätta eller tända eld å gräsrötter å åkern och med den aska, som därvid bildades, gnida barnets såra eller med utslag behäftade kroppsdel. Detta har åsyftad verkan. Flickan blev bra påstod mormodern.

Då man råkat ut för häxeri.

Då man råkat ut för häxeri eller annan slags dålighet, skall man gå över ett vatten, som rinner åt norr, därigenom blir man kvitt detta. Troll och gastar kunna icke komma över sådana vatten lika litet som över korsvägar.

Lucianatt.

Man skall aldrig låta en såg eller kvarn Säg el. Kvarn gå en lördagsnatt, ty efter klockan 12 kan den lätt gå sönder. Lördagsnatt. Men allra farligast är det att mala Lucianatt. En möllare fick ej annat veta. Han lät kvarnen gå även den natten, Men rätt som det var, stannade hjulen så häftigt, att det riktigt knakade i kvarnen. Möllaren skulle ut att se och observerade därvid en tretumsgubbe stå och syssla med dammluckorna. "låt bli dammluckan!" sade möllaren barskt. "Kör du , men kom ihåg, att du sätter eld på kvarnen", blev svaret. Möllaren blev rädd och vågade icke fortsätta.

Vid Thomassa kvarn i Glimåkra fanns för en del år sedan en möllare, som var utsatt för samma äventyr. Men han rättade sig inte efter vad tomtégubben sagt, och följden blev, att kvarnen gick varm och brann av till grunden.

Bt.

Rister ind

1943

Mjällby s:n

Appt. Knut Rörh
Hörviken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

88

I Knutlinge i Skåne fanns också en möl-
lare, som under en Lucianatt lät sin kvarn gå utan att rätta sig
efter sedvanligt bruk. Men när det led ett stycke fram på natten,
tog det eld i kvarnverket, och hela kvarnen brann av med såg och
en del virke.

622

9
9

622

Se på kreaturen.

I Mjällby i Blekinge ha äldre den uppfattningen eller åtminstone någon gång låta förstå, att det är farligt att låta vem som helst se på kreaturen i stallet. Det är väl närmast personer, som äro mindre väl stämde gent emot innehavaren av kreaturen, det gäller i så fall.

Då en ko kalvat.

Då en ko kalvat och skulle dricka ute,
lade man stål över dörren, så att ingen kunde henne skada. Ett
glödande kol över dörrtröskeln gjorde samma nytta.

Valmässoafton.

Valmässoaftonen brukade allt husfolket ge sig ut i skogar att där gapa och skrika, att icke räven under sommarens lopp tog fåren.

Samma afton skulle man slå i vart hörn av rummen i byggnaden för att därigenom skrämma bort råttorna.

/2

12

622

"Påsasjukan".

Det var en pojke, som hade "påsasjukan".
En vanlig sed, som även vid detta tillfälle praktiserades, var
att taga den sjuke genom ett oxaok samt stöta till med detta på
de ställen, där sjukdomen gjorde sig mest gällande. Man påstod,
att det hjälpte. Om några dagar var pojken bra.

.13

13

622

Skatbo.

Man skulle aldrig riva ned ett skatbo, ty då fick man aldrig fred för skatorna. Och det bådade otur på varjehanda sätt. Rörde man vid skatungar, blev man skabbig om fingrarna, och denna skabb kunde lätt nog sprida sig om hela kroppen. Skabb var förresten något, som man hade ganska allmänt förr. Man brukade smörja den, som fått skabb med flott samt hetta bakugnen och låta honom krypa in i denna, medan den var så het som möjligt.

Skabb.

"Hyllemor."

Då man skulle plocka blommor på en hyllebuske (fläder) skulle man icke försumma att fråga "hyllemor" (någon sorts ande, varmed detta träd var förknippat) om man fick lov att taga dem: "Kära hyllemor, giv mig några av dina blommor till läkedom och nytta, och jag vill giva dig annat igen." Gjorde man icke detta, kunde man vara övertygad om att de icke blevo till den nytta, varmed man syftade.

Dessa hylleblomster voro till stor nytta och gagn vid inträffade förkylningar. Man kokade "hyllete" av dem, som man drack efter det man på kvällen lagt sig till sängs. Detta skulle hjälpa för hethet.

"Imma sig".

Ävenledes var det vanligt, att man "im-
made sig", vilket tillgick så, att efter det den sjuke lagt sig
ställdes en gryta eller en panna, i vilken hylleblomster kokats,
på en stol bredvid sängen. Den sjuke lutade sig ner över detta,
helst så hett vattnet kunde vara, och man bredde en ylleschal
över honom, så att det blev nästan tätt. Han skulle nu inandas
vattenångorna och därefter hölja väl över sig, och man trodde,
att sjukdomen därigenom skulle bli hämmad. Detta sätt att bota
förkylning användes även i Mjällby församling.

16
16

622

Varsel.

I Mjällby församling i Blekinge tror man,
att när en liten fågel, "tummeliten", sätter sig å fönstret till
bostaden, så betyder det, att dödsfall snart skall inträffa.

ACC. NR. 622.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Emil Eldh
Härad: Lister Adress: Mjällby pr Hörviken
Socken: Mjällby Berättat av S.A.
Uppteckningsår: 1923 Född år i

17

622

Uppteckningen rör Brödkakor.

Ett märke S.A. berättar, att under hans barn-
dom brukade man alltid med en strumpsticka pricka eller rita
ett kors på brödkakorna. Detta skulle bidra till att skydda
dem för häxeri och dålighet, så att de blevo ordentligt bakade.
Det låg merendels också en stål- eller flintbit över ugnen, vilket
hade samma verkan.

ACC. NR. 622.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Emil Eldh

Härad: Lister Adress: Mjällby pr Hörviken

Socken: Mjällby Berättat av Lärare Josefsson

Uppteckningsår: 1923. Född år i

18
18

622

Uppteckningen rör Snapphanar.

Vid föredrag de sista dagarna av maj 1923 upgav Lärare Josefsson i Sölve att 20 st. s.k. snapphanar hade gjort dig skyldiga till döden och att de skulle hängas i en stor ek utanför Sölvesborg. (Denna ek har fått namnet snapphaneecken) Det visade sig, när hängningen skulle verkställas, att ingen var villig verkställa denna. Slutligen sökte de förmå en av de, som skulle hängas att utföra hängningen. Detta skedde, så att av de 20 st. förbrytarna blevo de 19 hängda av den 20:de.

19
19

Sölvesborg.

622

Under samma föredrag uppgavs av nämnde Herr Josefsson, att det icke med säkerhet kan uppges, när Sölvesborg anlades. Något av det funna giver stöd för att staden ifråga anlades under 500-talet efter Kristus. Annat återgiver något bevis för att Sölvesborg skulle anlagts under 700-talet.

622